

Motion till riksdagen 2016/17:3622

av **Linda Snecker m.fl. (V)**

med anledning av prop. 2016/17:108 Straffskalorna för vissa allvarliga våldsbrott

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen avslår regeringens proposition 2016/17:108 Straffskalorna för vissa allvarliga våldsbrott.

Motivering

I propositionen föreslår regeringen att straffskalorna för vissa allvarliga våldsbrott ska skärpas. Den straffmättningsreform av allvarliga våldsbrott som genomfördes 2010 menar regeringen inte har fått avsedd effekt. Regeringen anser således att domstolarna i för liten utsträckning dömt ut tillräckligt stränga straff och vill nu med sin proposition komma till rätta med detta genom att punktvist höja minimistraffen för en rad brott. Förslagen som presenteras kan därmed ses som en direkt fortsättning på det arbete som inleddes av Straffnivåutredningen och som resulterade i 2010 års reform. Ytterligare straffskärpningar är inte motiverade av preventiva aspekter utan av politiska skäl.

Brottsförebyggande rådets (Brå) granskning av 2010 års reform, Skärpta straff för allvarliga våldsbrott – Utvärdering av 2010 års straffmättningsreform (Brå 2014:6), visar att reformen har inneburit en påtaglig höjning av straffen när det gäller grov misshandel som är den vanligaste brottstypen bland de allvarliga våldsbrotten. Till detta kommer en klart större spridning av straffen över straffskalan för denna brottstyp. Högsta domstolens praxis som berör de lagändringar som infördes för att skärpa straffen för allvarliga våldsbrott anser Brå väl överensstämmande med de principer för höjningen av straffnivåerna som anges i förarbetena till 2010 års reform. Sammantaget gör Brå bedömningen att straffmättningsreformen fått ett betydande genomslag i rättstillämpningen. Detta talar mot den bild som regeringen vill utmåla om att några straffskärpningar inte har inträffat på senare år.

Liksom Straffnivåutredningen gör Utredningen om skärpta straff för allvarliga våldsbrott bedömningen att skärpta straff inte kan förväntas leda till minskad

brottslighet. I betänkandet (SOU 2014:18) anges att det inte finns någonting som talar för att våldsbrottsligheten generellt sett har ökat under senare år och att brottsutvecklingen därmed inte är sådan att den i sig kan motivera strängare straff för allvarliga våldsbrott. Utredningen konstaterar att det inte finns några egentliga skäl för straffskärpningar som kan beläggas empiriskt, men presenterar ändå ett antal kännbara straffskärpningar som ska tillgodose det som i sammanhanget bedömts vara politiskt önskvärt.

Behovet av en generell höjning av straffnivån grundas på en politisk uppfattning om att vårt ökade välbefinnande gör att det finns en minskad acceptans för våld i samhället och att sådan brottslighet därför är att anse som mer klandervärd än tidigare. Detta – det relativt ökade värdet av våldsbrott i dagens samhälle – framhålls i såväl utredningen som i propositionen, men det samtidigt ökade relativa värdet av det våld som fängelsestraffet innebär belyses inte alls. Som Kriminologiska institutionen vid Stockholms universitet anför i sitt remissvar bör antagandet om att våld relativt sett ses som allvarligare i ett samhälle präglad av välbefinnande och välfärd, även gälla straff och i synnerhet fängelsestraff. Inskränkningar i enskildas frihet och fritid är ett allvarigare ingrepp i dagens Sverige jämfört med ett samhälle som präglas av fattigdom och begränsade fri- och rättigheter. Utvecklingen har under en längre tid gått mot allt längre fängelsestraff och ökad användning av isolerande restriktioner. Samtidigt har levnadsförhållandena generellt sett förbättrats utanför fängelset. Att inte även lyfta dessa aspekter gör att regeringens resonemang haltar betänkligt.

Att frihetsberövande påföljder kan medföra såväl humanitära och ekonomiska som preventiva negativa följder är väl känt. I förslaget saknas en konsekvensanalys av fängelsestraffets negativa konsekvenser och kostnader. Konsekvenserna av förslaget har inte heller analyserats tillräckligt utifrån ett barnperspektiv. Kriminologisk forskning har väl belagt fängelsets skador för såväl de intagna som de intagnas anhöriga och barn. Att det både i utredningen och i propositionen tycks ha glömts bort att det faktiskt är människor som kommer att beröras av de föreslagna straffskärpningarna är anmärkningsvärt.

Vänsterpartiet anser att uppsåtlig och allvarlig våldsanvändning är mycket klandervärd och att människor som gör sig skyldiga till sådana brott ska lagföras. Vi väljer dock att lyssna till vad forskning och vedertagen erfarenhet säger i stället för att styras av populism vid utformningen av vår rättspolitik och i lagstiftningsarbetet.

Det svenska straffsystemet vilar på de grundläggande principerna om proportionalitet och ekvivalens. Svårare brott ska bestraffas strängare än lindrigare brott samtidigt som lika svåra brott ska bestraffas lika strängt. Nivån på straffet ska stå i proportion till den skada eller fara som brottet innebär och indikera hur allvarlig gärningen är i förhållande till andra brott. Straffet ska ge uttryck för samhällets klander av den brottsliga gärningen. Det svenska straffsystemet vilar också på humanitetsprincipen, vilket innebär att samhällets ingripande med straff mot den enskilde bör ske med försiktighet och inte sträcka sig längre än vad som är nödvändigt.

Utdömmande av straff utgör samhällets yttersta maktmedel mot sina medborgare. Straffet fyller ingen reparerande funktion, utan innebär att den dömda avsiktligt tillfogas lidande. Straffskärpningar bör därför föregås av noggranna överväganden.

I stället för att fortsätta i spåret att enbart tala om längre straff och hårdare straff, vill vi angripa kriminalitetens orsaker och fokusera på det brottsförebyggande arbetet. Vänsterpartiet anser därför att förståelse, kunskap och relevant vård och behandling är en mer framgångsrik väg än att generellt införa hårdare straff. Empirin visar att längden

på straffen i väldigt liten utsträckning avskräcker människor från att begå brott. Strängare straff kan dock övervägas om det exempelvis medför en starkare prioritering inom rättsväsendet samt ökade resurser för att utreda brotten, men de har inget egenvärde.

I det här fallet saknas godtagbara skäl till att höja straffskalorna på det sätt som regeringen föreslår. Lagstiftningsinstrumentet och utformandet av straffskalor ska inte användas som brickor i ett symbolpolitiskt spel. Regeringen har i lagförslaget inte motiverat vad en straffskärpning ska syfta till och varför en skärpning behövs. Riksdagen bör därför avslå regeringens proposition 2016/17:108 Straffskalorna för vissa allvarliga våldsbrott. Detta bör riksdagen besluta.

Linda Snecker (V)

Nooshi Dadgostar (V)

Lotta Johnsson Fornarve (V)

Karin Rågsjö (V)

Rossana Dinamarca (V)

Maj Karlsson (V)

Mia Sydow Mölleby (V)